

Naslov razstave je bil "Rodovniki, viri in metode". Avtorica rodovnika je Nadja Gartner Lenac, etnologinja, oblikovalec pa Miha Dobrin, arhitekt iz Ljubljane in potomec obravnavane družine. Pano z rodovnikom bo v letu 1996 prenešen v stalno čevlarsko zbirko v Polakovi kajži v Trziču, njegovo prvo promocijo pa je omogočila Slovenska znanstvena fundacija v World Trade Centru oktobra 1995 v Ljubljani.

Muzej Velenje

V Muzeju Velenje v letu 1995 ni bilo etnoloških razstav.

Skupina etnologov muzealcev pri Slovenskem etnološkem društvu

Pri SED je pred leti muzejska sekcija delovala zelo živahno. Na novo so jo obudili spomladi leta 1994 kot skupino etnologov muzealcev. Glavni cilj je bil ponovna vzpostavitev stikov med kolegi v muzejih in medsebojno spoznavanje, saj je bilo v zadnjih petih letih precej kolegov zaposlenih na novo, najstarejši kolegi - prva generacija etnologov v muzejih - pa so se tudi že upokojili. Vseh etnologov v muzejih po Sloveniji je danes 45, kar predstavlja številčno najmočnejšo poklicno skupino v stroki, čeprav niso vsi zaposleni kot kustosi, pač pa tudi kot knjižničarji, dokumentalisti itd.

Skupina se je v letu 1994 sestala trikrat in v letu 1995 dvakrat. Del pogovorov je bil namenjen medsebojnemu obveščanju o tem, kaj vsak posameznik dela na svojem službenem mestu, s kakšnimi problemi se srečuje in kaj načrtuje izpeljati. Etnologi muzealci so vsi močno vpeti v delo in projekte svojega muzeja. Zahteve na delovnem mestu kustosa etnologa so številne in mnogovrstne: skrbi za stalne postavitev, pri čemer je najboljše

vodenje skupin po muzeju, pripravlja nove razstave in publikacije ob njih, odgovarja na zahteve okolja pri pripravi različnih lokalnih publikacij, zbornikov, turističnih in zabavnih prireditev, piše članke, svetuje organizatorjem in jim pomaga pri pripravljanju razstav, ob tem pa kar nekaj kolegov vpeljuje računalniško dokumentacijo predmetov, ob skrbi za predmete jim je pogosto naložena tudi konservacija eksponatov, pomanjkanje depojških prostorov pa jim otežuje izvajanje temeljne odgovornosti kustosa. Pogovori so pokazali, kako zelo specifične so razmere v vsakem muzeju.

Na enem od srečanj je Alenka Simikič, ki se ukvarja z muzejsko dokumentacijo in sodeluje tudi v tovrstni mednarodni komisiji (CIDOK), predstavila svoje delo in načrte. Predstavila je anketo, ki jo je pripravljala za CIDOK in jo je želela preveriti najprej v Sloveniji. Vendar pa ta anketa med kolegi ni obrodila pričakovanih sadov, ker je bila za naše razmere verjetno prezahtevna. V slovenskih muzejih je vprašanje dokumentacije še vedno precej obstranska tema.

Etnologi muzealci so pretresali tudi možnosti za skupno delovanje bodisi pri praznovanju obletnic v stroki in letu 1995 ali pri oblikovanju skupnih stališč glede posebnosti etnologije v muzejih z ozirom na objavljene teme srečanja muzealcev v Idriji v oktobru 1995 (nove stalne postavitev, pridobivanje gradiva, vprašanje tehniške dediščine, interaktivnost v pedagoški praksi, pridobivanje finančnih virov). Irena Keršič je predstavila delovanje evropske mreže etnoloških muzejev, kamor so se vključili tudi slovenski etnologi muzealci, ter možnosti za objavljanje v njenem biltenu Net.

Skupina etnologov muzealcev je v dveh

letih obstoja predvsem odprla pot za medsebojno sodelovanje, zbrali so naslove vseh svojih kolegov in ugotovili, da jih je kar precej. Doživeli so tudi že prvo krizo, ko se v maju 1995 niso odzvali povabilu kolegov iz ptujskega muzeja, ki so se z veliko skrbjo pripravili na velik obisk.

Na srečanju jeseni leta 1994 so se dogovorili, da bodo pregledali, kaj je bilo dotlej že narejenega v etnološkem muzealstvu. Skupina etnologin muzealk se je odločila, da bo zbrala in objavila podatke o stalnih postavitvah z etnološko tematiko, o občasnih razstavah in izdanih publikacijah za leto 1995, ter o razstavnih načrtih kolegov v letu 1996. Pomemben združevalni dejavnik bi lahko bilo tudi delo ob selitvi SEM v nove prostore oz. skupni pogovori o postavljanju njegove stalne razstave. Etnologi muzealci iz SEM-a in drugih muzejev na Slovenskem naj bi se ustvarjalno povezali in prevzeli svoj del odgovornosti za razvoj etnologije.

Možnost načrtovanja muzejsko-etnoloških problemov bodo ponudile tudi objave v tematskih številkah o muzealstvu (Etnolog) in materialni kulturi (Traditiones) v letu 1996.

V letu 1996 naj bi se skupina predvidoma sestala štirikrat:

- 18. 3. 1996 - pogovor o opravljenem delu posameznih kustosov oz. etnoloških oddelkov v letu 1995 in o načrtih za leto 1996, pogovor z Mojco Terčelj o varstvu kulturne dediščine in njenem izvozu (organizirata I. Počkar in T. Dolžan);

- 13. 5. 1996 - predavanje in pogovor o osnovnih konservatorskih posegih na etnoloških predmetih (organizira I. Gnilšak);

- 7. 10. 1996 - aktualnosti (organizirata I. Počkar in T. Dolžan);

- 25. 11. 1996 - predstavitev Etnologa, letnik 1996, v Novi Gorici (organizirata uredništvo Etnologa in I. Brezigar).

DEJAVNOSTI ETNOLOGOV KONSERVATORJEV V LETIH 1994 IN 1995

Delovna skupina za etnološko konservatorstvo pri SED v letu 1994 in 1995

Etnologi konservatorji se že od leta 1993 srečujejo enkrat mesečno na delovnih srečanjih - vsakič na območju drugega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine - kamor povabijo tudi tamkajšnje kustose etnologe. Na srečanjih se pogovorijo o izvajanju

skupnih nalog, ogledajo pa si tudi objekte in območja etnološke dediščine.

Od začetka osemdesetih let, ko so se zavodi okrepili z etnologi konservatorji, je njihovo skupno delo usmerjeno predvsem v:

- izpopolnjevanje, nadgradnjo etnološke konservatorske metodologije;
- usklajevanje projektov in akcij;
- reševanje praktičnih vprašanj varstva in

- popularizacijo, zaokrožitev našega dela.

V letu 1994 so izvedli večji projekt, s katerim so sodelovali pri aktivnostih Sveta Evrope z naslovom Dnevi kulturne dediščine. Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, ki je nosilec omenjenega projekta za Slovenijo, leta 1994 posvečenega ljudskemu stavbarstvu, je pripravila od 22. do 24. septembra skupaj z etnologi konservatorji iz posameznih

regionalnih zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine strokovne ekscurzije z ogledi in predstavitvami najpomembnejših obnovljenih spomenikov ljudskega stavbarstva.

V septembru je izdala tudi slovensko - angleško knjižico s plakatom "Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije", ki predstavljala temeljno strokovno in popularizacijsko delo etnologov konservatorjev o tej vrsti spomenikov. V njej je objavljen le izbor varstvenih uspehov etnologov konservatorjev, ki jih kljub veliki občutljivosti te vrsti spomenikov glede na druge stroke na splošno ni malo.

Drugi večji projekt, pri katerem so sodelovali etnologi konservatorji in je bil v prvi fazi leta 1995 tudi zaokrožen, je priprava informacijsko - dokumentacijskega sistema za varstveno dejavnost, ki ga izvaja URSKD. Kot testni zavod je nosil še posebno težo zavod iz Gorice. Eden izmed poglavitnih vzrokov za intenziviranje srečanj etnologov konservatorjev je bila prav želja po poenotenju dokumentacije.

Že tretje leto pripravljajo seznam izmerjenih in izrisanih objektov ljudskega stavbarstva, ki ga nameravajo objaviti v Varstvu spomenikov 37. Na začetku leta 1995 so oblikovali za vse sprejemljiva navodila za pripravo omenjenega seznama: akcija je v zaključni fazi.

Po nadvse ugodnem odzivu uredništva Slovarja etnologije Slovencev so etnologi konservatorji pripravili dodatne izraze s področja ljudskega stavbarstva, podeljenja in konservatorstva. Po večkratnih sestankih in usklajevanjih so izdelali delovni seznam s približno 300 izrazi, ki je potreben še dodelave; obdelali jih bodo do konca leta 1996.

Leta 1994 so oblikovali etnološko konservatorsko komisijo v sestavi Vito Hazler, Vladimir Knific in Zvezdana Koželj, ki bo usklajevala načrtovanje akcij, izdelala kriterije za pridobitev sredstev, nadzorovala izvedbo posegov, ob koncu pa bo preverila sklepno poročilo. Zaenkrat so se ukvarjali predvsem s problemi načrtovanja in izvajanja posameznih akcij, še posebej s pripravo normativov in standardov za delo etnologa konservatorja.

Konec leta 1995 sta Zvezdana Koželj in Vito Hazler pripravila osnutek gradiva z naslovom "Standardi v varstveni dejavnosti: poudarek na delu etnologa konservatorja", s katerim želijo etnologi konservatorji natančneje opredeliti delo in vlogo etnologa v spomeniški službi. Po uskladitvi z drugimi etnologi konservatorji ga bosta avtorja posredovala priprav-

ljalcem nove varstvene zakonodaje.

Skupina etnologov konservatorjev aktivno sodeluje pri pripravi nove varstvene zakonodaje. Izhajajoč iz dela etnologa konservatorja in specifične varstva ljudskega stavbarstva kot nedeljive podobe načina življenja skušajo ta profil vključiti v splošen in sodoben varstveni kontekst.

Pripravili so interni seznam z delovnim naslovom "Referenčni seznam obrtnikov", s katerimi zgledno sodelujejo pri obnovi kulturnih spomenikov. Sčasoma načrtujejo njegovo objavo v Varstvu spomenikov, kakor tudi v posebni publikaciji.

Na delovnih srečanjih rešujejo sprotne probleme financiranja in usklajevanja projekta "Mreža regionalnih muzejev na prostem na Slovenskem", ki poteka na naslednjih lokacijah: Brdo pri Kranju, Pleterje, Račji Dvor pri Mariboru, Rogatec in Sečoveljske soline.

Komisijo SED za kadre in Skupnost zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine so seznanili s kadrovskim primanjkljajem etnologov po zavodih. Obenem so dali tudi pobudo za oblikovanje modela celovite študentske prakse v spomeniški službi.

Kot dobitniki Murkove listine so etnologi konservatorji iz Delovne skupine za etnološko konservatorstvo pri SED na oktobrskem Etnovečeru leta 1994 v Klubu CD predstavili svoje delo. Drugi dobitnik Murkove listine je bila njihova upokojena kolegica Ada Bar Janša, ki se jim je na predstavitvi tudi pridružila.

Na pobudo restavratorske in gozdarske stroke so etnologi konservatorji načelno podprli sodelovanje pri raziskovalnem projektu s področja dendrokronologije. Z delom naj bi pospešeno začeli v letu 1996.

Etnologi konservatorji aktivno sodelujejo pri izvedbi strokovnih posvetov, bodisi kot soorganizatorji kakor tudi referenti, kot npr. Planšarske stavbe v Vzhodnih Alpah, ki ga je organiziral ISN ZRC SAZU. Vključujejo se tudi v projekte in posvetovanja v okviru DS Alpe - Jadran. Pripravili so tudi posamezne članke za kongres in skupni prispevek za razstavo o delu etnologov ob "Trilogiji", ki jo je organiziral SEM.

Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino

Uprava RS za kulturno dediščino organizira "Informacijski sistem kulturne dediščine" s sistemom podatkovnih faz na več ravneh (centralni register dedišči-

ne, popisna podatkovna baza, upravna podatkovna baza in meta podatkovna baza - z raziskovalnimi, tekstovnimi, foto, plano in kartografskimi podatki), ki bo v končni fazi povezan z regionalnimi zavodi. Zvezdana Koželj je sodelovala pri pripravi vsebine obrazcev za centralni register dediščine. Delo na tej podatkovni bazi je potekalo na nivoju obdelave podatkov za 340 enot najpomembnejše etnološke dediščine in kontrole že vnesenih podatkov o razglašeni etnoloških spomenikih.

Obsežno delovno področje dela na Upravi je spremljanje varstva dediščine na vseh vrednostnih ravneh. Zvezdana Koželj se je v obravnavanem obdobju ukvarjala s problemi vrednotenja, neustreznih posegov, črnih gradenj, samih oblik in možnosti varstva (tudi npr. pri sanacijah ujm) s sedmimi objekti oziroma območji najpomembnejše etnološke dediščine.

Ob pripravi ocene ustreznosti koridorjev in posameznih projektov avtocest, ki jo s stališča varstva kulturne dediščine vodi Uprava, je pripravila gradiva z vidika varovanja najpomembnejše etnološke dediščine za območja tras na Koprskem, v smereh Maribor - Madžarska in Šentjankob - Blagovica.

Uprava vodi projekt Mreža regionalnih muzejev na prostem, ki se izvaja na štirih lokacijah: Brdo pri Kranju, Rogatec, Račji dvor pri Mariboru in Pleterje. Delo je bilo usmerjeno predvsem v koordiniranje programov in financ, urejanje problematike lastništva, v udeležbo na sejah Svetu MNP Rogatec, predstavitev projekta ekspertni komisiji Ministrstva za kulturo ipd. Omenjena je pripravila referat "Projekt religioznih dejavnosti na primeru MNP Rogatec" (skupaj s kolegom Hazlerjem) in se v preteklem letu udeležila 17. konference Zveze evropskih muzejev na prostem na Severnem Irskem.

Zvezdana Koželj v okviru delovne skupine za etnološko konservatorstvo, organizira delovna srečanja etnologov konservatorjev in muzealcev, ob tem ureja in pripravlja potrebna gradiva in zapisnike s srečanj, še posebej pa povzetke in redakcije skupnih tekstov, kot npr. priprava gradiva o problematiki varstvene zakonodaje za pisce strokovnih osnov za novi zakon o naravni in kulturni dediščini.

Ob koordinaciji izvoznih dovoljenj za predmete kulturne in še posebej etnološke dediščine pripravlja gradivo o problematiki prodaje in izvoza premične kulturne dediščine in sodeluje pri pripravi vsebine obrazcev za izvozna dovoljenja.

Sredi leta 1995 je naloge v zvezi z izvozom prevzela mag. Mojca Terčelj.

Na Ministrstvu za kulturo Koželjeva deluje v komisiji za narodnostne skupnosti, na Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo se je udeleževala sej komisije za skupne in planinske pašnike, na Ministrstvu za okolje in prostor je sodelovala pri pripravah sanacijskega PUP-a za območje Triglavskega narodnega parka. Ministrstvu za gospodarske dejavnosti, natančneje turističnem sektorju je posredovala pobudo za izdajo serije razglednic na temo posnetkov iz publikacije "Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije".

Popularizacijskim nalogam Uprave je prispevala svoj delež s pripravo dveh prispevkov za Varstvo spomenikov 36, ki je v tisku, za Šolski atlas je posredovala seznam in lokacije objektov in območij najpomembnejše etnološke dediščine. Udeležila se je posveta Turistične zveze Slovenije o možnostih razvoja turizma na podeželju s prispevkom o problematiki varstva naravne in kulturne dediščine.

Publikacijo "Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije" je predstavila Društvu za razvijanje prostovoljnega in preventivnega dela.

K nalogam s področja mednarodnega sodelovanja v okviru Sveta Evrope prišteva leta 1994 udeležbo na posvetu o "Integralnem varstvu kulturne dediščine" in pripravo prispevka o problematiki prenove na podeželju, ki je v okviru zbornika s tega posveta v tisku. V sklopu komisije Sveta Evrope za tehnično pomoč je pripravila gradivo o problematiki varstva Štanjela in se udeležila dveh sestankov ekspertov, ki nam naj bi nudili strokovno pomoč pri celovitem varstvu naselja. Udeležila se je tudi oddaje o Štanjelu na TV Koper (Primorski razgledi).

Prevedla je zaključke posveta Sveta Evrope v Bourglinstru z naslovom "Stavbna dediščina in podeželski razvoj".

Leta 1994 je bil njen prispevek k skupnem projektu etnologov konservatorjev "Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije" v pripravi uvodnega prispevka, korekturi tekstov ostalih etnologov konservatorjev, v pripravi dodatnih seznamov za publikacijo, predstavitev publikacije na tiskovni konferenci o tem projektu in na predstavitvi same publikacije.

Kot predstavnica Slovenije v Projektini skupini za zgodovinska središča Delovne skupnosti Alpe - Jadran se je trikrat letno udeleževala sestankov skupine. Izvedla je zadnje korekture tekstov in pripravila gradivo za predstavitev "Drugega skupnega poročila o zgodovinskih središčih" na tiskovni konferenci v WTC. Na njeno pobudo je v pripravi "Tretje skupno

poročilo" o problematiki stanja in varstva ljudskega stavbarstva; zanj je že izdelan tekst. Za potujočo razstavo o problematiki vasi dežel Alpe - Jadran je sodelovala pri pripravi scenarija razstave in s kolegom Hazlerjem pripravila slovenskegi delež razstave - Transformacija vasi Gomilsko.

Dopolnila in korigirala je tekst za slovensko - nemški Glosar ljudskega stavbarstva, ki se tiska v Celovcu. Z referatom se je udeležila 4. in 5. mednarodne konference o ljudski arhitekturi v prostoru Alpe - Jadran, ki poteka vsako jesen v Gozd Martuljku.

Z referatom o problematiki varstva in prenove na podeželju se je udeležila dveh mednarodnih srečanj, in sicer Europe Nostre in ECOVASTA na Madžarskem; prispevka sta v tisku.

Za posvet "Razvoj slovenske etnologije od Štreklja in Murka do sodobnih etnoloških prizadevanj" je pripravila referat z naslovom "Etnologija v dejavnosti varstva naravne in kulturne dediščine" in gradivo o konservatorskem delu za razstavo v SEM-u o delu etnologov.

V sklopu sodelovanja pri izobraževanju pripravnikov je pripravila vsebino dela za pripravnico krajnarko, posredovala je študijske teme pripravnicama etnologinjam in pripravila seznam literature za pripravnike etnologe v varstveni službi.

V okviru raziskovalnega dela je za ZIFF pripravila poročilo o svojem deležu pri raziskovalnem projektu "Prezentacija spomenika". Za OEIKA FF je pripravila kandidacijo za potrditev nove raziskovalne naloge etnologov konservatorjev "Ljudska toponomastika".

Kot članica Slovenskega etnološkega društva je sodelovala pri organizaciji mednarodnega posveta "Planšarske stavbe v Vzhodnih Alpah" (Stavbna tipologija in varstvo stavbne dediščine), ki ga je organiziral ZRC SAZU - ISN. Organizirala je tiskovno konferenco o etnološkem tisku za leto 1994 v KIC-u.

V okviru Slovenskega konservatorskega društva je vodila komisijo za Steletove nagrade in sodelovala na podelitvi.

Priključek na Internet Uprave je v pripravi; E - mail: zrsvndk@cvi.sigov.mail.SI

ZVNKD Maribor

- Kronološki pregled strokovnih ekskurzij in etnoloških projektov:

12. september 1994: Oglad avstrijske Koroške.

11. oktober - 16. oktober 1994: Ekskurzija v Alzacijo.

4. april 1995: Sodelovanje na projektinih dnevih OŠŠ Destnik pri Ptuj.

5. april - 9. april 1995: Oglad razstave v Parizu o vprašanju varovanja in zaščite kulturne dediščine.

3. julij - 13. julij 1995: Etnološka delavnica - Račji dvor.

13. september - 17. september 1995: Ekskurzija v Dresden in Prago.

30. oktober - 3. november 1995: Priprava biltena v okviru projekta Muzej na prostem Račji dvor.

V začetku aprila 1995 sta Suzana Barbirić in krajinski arhitekt Miran Krivec sodelovala na projektinih dnevih v OŠ Destnik. Ena od skupin se je odločila za raziskavo problematike ekologije bivanja v Destniku. Tako so raziskovali način bivanja v preteklosti in sedanosti v izbranih hišah v njihovem kraju. Rezultate dela so predstavili ob sklepni razstavi in tudi na "Sejmu učil" v Ljubljani.

Od 5. aprila do 9. aprila 1995 sta si Suzana Barbirić in Jelka Skalicky ogledali t. i. salon v Parizu, posvečen zaščiti in varstvu kulturne dediščine. Udeležili sta se razprav o problemih, povezanih s prenovitvijo in oživiljanjem spomenikov v privatni lasti ter revitalizacijo mestnih četrti na področju Francije. Na omenjenem mednarodnem sejmu so bili na voljo raznovrstna literatura, fotografije in video posnetki, povezani s prenosom in ponovno postavitvijo stavb in z rekonstrukcijo oz. restavriranjem tako ali drugače poškodovanih stavb oz. notranjega inventarja.

Od 3. julija do 13. julija 1995 se je v okviru projekta Muzej na prostem Račji dvor odvijala prva etnološka delavnica. Gre za eno od temeljnih dejavnosti, predvidenih za bodoči muzej na prostem na tem koncu Slovenije. Delavnice so se udeležili osmošolci in srednješolci mariborskih šol. Raziskovalno delo je potekalo v okviru treh tematskih skupin. V vsaki skupini sta bila dva oz. trije mladi raziskovalci. Ukvarjali so se s problematiko življenja viničarjev, kovačev in vrtov na podeželju v času med obema vojnama. Pri terenskem delu so se osredotočili na področje Maribora in njegove okolice. Rezultati raziskovalnega dela v okviru navedenih tem bodo pomembna izhodišča za urejanje vsebine posameznih hiš in okolice muzeja. Celoten potek raziskovalnega dela smo predstavili z razstavo, ki so jo postavili v prvi prenešeni hiši iz Trčove.

Delo in izobraževanje etnologov na mariborskem Zavodu ni potekalo le v okviru omenjenih ekskurzij. Zavod je vzel pod svoje okrilje projekt regional-

nega muzeja na prostem za severo-vzhodno Slovenijo na Račjem dvoru. V okviru tega projekta so se dosedaj končala vsa načrtovana konservatorska dela na dvoru samem. V bodoči muzej

na prostem so prenesli prvo hišo iz Trčove, "Wagnerjevo kočjo". Na terenu so nabrali in odkupili nekaj inventarja za Wagnerjevo hišo in bodočo vaško gostilno, ki so jo načrtovali v nekdanjem

dvorskem svinjaku.

Izšla je druga ševilka biltena omenjenega projekta, ki je posvečena prvi etnološki delavnici.

Poročila so poslali: Marjetka Balkovec Debevec (Gasilski muzej), Suzana Barbirić (ZVNKD Maribor), Andreja Brancelj Bednaršek (Belokranjski muzej), Ralf Čeplak Mencin (Slovenski etnografski muzej - Muzej neevropskih kultur), Tatjana Dolžan (Gorenjski muzej, Skupina etnologov muzealcev pri Slovenskem etnološkem društvu), Mojca Ferle (Mestni muzej Ljubljana), Zvezdana Koželj (Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino; Delovna skupina za etnološko konservatorstvo pri SED), Magda Peršič (Notranjski muzej), Meta Sterle in Mojca Štjferer Bulovec (Loški muzej), Zora Žagar (Pomorski muzej Sergej Mašera).

Poročila uredili: Tita Ousenar Porenta in Mojca Ramšak ter Rajko Muršič.